

Vergaderjaar 2017–2018

32 735

Mensenrechten in het buitenlands beleid

Nr. 186

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 maart 2018

Met verwijzing naar het verzoek van het lid Kuzu (DENK) uit de Regeling van Werkzaamheden van 6 maart jl. (Handelingen II 2017/18, Regeling van werkzaamheden) en het verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van 13 maart jl. bied ik u hierbij, mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een brief aan over de situatie in Myanmar naar aanleiding van recente rapporten en berichtgeving.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

Actuele situatie in Rhakine

Het deze week uitgekomen rapport van de Speciaal Rapporteur (SR) voor Mensenrechten in Myanmar, Yanghee Lee, en de briefing van de VN Fact Finding Missie aan de Mensenrechtenraad (MRR) op 12 maart schetsen een somber beeld van de situatie in Rakhine in de maanden na het uitbreken van het geweld op 25 augustus 2017. Op basis van interviews met vluchtelingen in Bangladesh geeft Lee aan dat grove mensenrechtenschendingen zijn begaan in het afgelopen jaar. Tijdens haar briefing aan de MRR op 12 maart, sprak Lee haar zorgen uit over het verbranden van dorpen in Rakhine, seksueel geweld en moord. De voorzitter van de FFM bevestigde dit beeld. De FFM heeft nog steeds geen toegang gekregen tot Myanmar maar inmiddels met veel ooggetuigen gesproken, o.a. in de vluchtelingenkampen in Bangladesh en Thailand. Verder ging de Speciaal Rapporteur in op de huidige situatie van landonteigening, gebrek aan bewegingsvrijheid en onvoldoende toegang tot basisvoorzieningen.

Amnesty International trekt vergelijkbare conclusies op basis van interviews met vluchtelingen in Bangladesh. Ook luidt Amnesty de alarmklok over de huidige activiteiten van de Myanmarese overheid in Noord-Rakhine op basis van satellietbeelden van het gebied. Op deze beelden is te zien hoe wegen zijn gebouwd over geëgaliseerde Rohingya-dorpen en hoe bomen en andere vegetatie zijn vernietigd, waardoor het landschap onherkenbaar is veranderd. Deze activiteiten maken terugkeer van Rohingya vluchtelingen naar Rakhine onwaarschijnlijker en tevens wordt mogelijk bewijs van mensenrechtenschendingen hierdoor vernietigd, aldus Amnesty.

Toegang tot de noordelijke delen van Rakhine State is op dit moment enkel voorbehouden aan de Rode Kruis Beweging. Waar het algemene beeld van geëgaliseerde dorpen en landonteigening door verschillende organisaties wordt bevestigd, bestaat er onenigheid over de recente berichten zoals vermeld in het Amnesty rapport, die spreken over een beleid van opzettelijke uithongering van Rohingya-gemeenschappen in Rakhine door de Myanmarese overheid. Het Rode Kruis spreekt deze berichten tegen en zegt dat, ondanks problemen met voedselzekerheid en toegang tot basisvoorzieningen wegens jarenoud overheidsbeleid gericht op marginalisatie van de Rohingya, alle Rohingya-gemeenschappen door het Rode Kruis worden gevoed. De VN Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen (UNHCR), de VN speciale adviseur ter voorkoming van genocide en OHCHR bevestigen dat er sprake is van structurele belemmering van bewegingsvrijheid in alle delen van Rakhine, waardoor Rohingya geen toegang hebben tot basisvoorzieningen. Dit verklaart waarschijnlijk mede de aanhoudende vluchtelingenstroom vanuit Myanmar naar Bangladesh waar nog dagelijks vluchtelingen de grens oversteken.

De Myanmarese overheid schetst een ander beeld van de situatie en de ontwikkelingen in Noord-Rakhine. Een door de civiele overheid opgericht publiek-privaat partnerschap, de zogenaamde *Union Enterprise for Humanitarian Assistance, Resettlement and Development*, is volgens Myanmar bezig met de wederopbouw van Rakhine en treft voorbereidingen voor terugkeer van vluchtelingen. De gebouwde opvangcentra voor tijdelijke huisvesting van Rohingya en opgebouwde infrastructuur dienen volgens de Myanmarese overheid voor het faciliteren van de terugkeer. De Myanmarese overheid geeft aan dat alle inspanningen gericht zijn op het creëren van voorwaarden voor terugkeer van vluchtelingen naar Myanmar.

De Nederlandse ambassadeur in Myanmar bevestigt het beeld van afgebrande dorpen die recentelijk geëgaliseerd zijn, op basis van twee bezoeken dat hij bracht aan Noord-Rakhine. Het systeem van moedwillige marginalisatie van de Rohingya in Rakhine State duurt voort. Dit beleid van de Myanmarese overheid is een aantasting van de rechten van de Rohingya en is deel van de basis voor aantijgingen van mensenrechtenschendingen. De uitzichtloosheid die dit systeem tot gevolg heeft, in combinatie met de onveiligheid, verklaart grotendeels waarom Rohingya nog steeds naar Bangladesh vluchten. Hier moet verandering in komen, wil vrijwillige en duurzame terugkeer mogelijk zijn. Vastgesteld moet worden dat aan de minimumvoorwaarden voor veilige en vrijwillige terugkeer, waaronder het verzekeren van veiligheid, vrijheid van beweging, toegang tot basisvoorzieningen en een geloofwaardig pad naar burgerschap, nog niet is voldaan.

Humanitaire Situatie

De situatie van Rohingya vluchtelingen in Bangladesh is bijzonder nijpend. De toestroom van vluchtelingen is weliswaar afgenomen, maar nog niet gestopt. Volgens de laatste cijfers van OCHA zijn sinds het uitbreken van het geweld op 25 augustus 2017, inmiddels 688.000 vluchtelingen in Bangladesh aangekomen. Samen met het aantal vluchtelingen dat zich al in Bangladesh bevond voor deze crisis, brengt dit het totaal aantal vluchtelingen op bijna 900.000. In een stuk niemandsland tussen Myanmar en Bangladesh (op het grondgebied van Myanmar) zitten bovendien tussen de 2.000 en 3.000 vluchtelingen vast. Ondanks de inspanningen van Bangladeshi autoriteiten, de VN en andere hulporganisaties zijn de problemen in de vluchtelingenkampen nog altijd groot. Vluchtelingen hebben beperkt toegang tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen. Ook is er sprake van acute ondervoeding, uitbraak van cholera, luchtwegeninfecties en difterie. Het gebied waar de kampen zijn gebouwd is eigenlijk niet geschikt voor vluchtelingenopvang: het is heuvelachtig, er zijn amper wegen en door regenval is de kans groot op overstromingen en het ontstaan van aardverschuivingen.

Nederland is actief betrokken bij gesprekken met de VN, partnerlanden en hulporganisaties over wat gedaan kan worden om negatieve impact zoveel mogelijk te beperken. Waar mogelijk wordt gewerkt aan verbetering van infrastructuur, zoals het versterken van wegen en van de terrassen waarop huizen staan, de aanleg van trappen en voetgangersbruggen en het aanbrengen van zandzakken rond huizen. Niettemin lijkt het noodzakelijk om grote groepen vluchtelingen te verplaatsen. De VN is in gesprek met de overheid van Bangladesh over mogelijke extra locaties voor vluchtelingen. Nederland is daarnaast actief betrokken bij discussies met de VN, Bangladeshi overheid en hulporganisaties over de coördinatie en kwaliteit van de hulpverlening en de bureaucratische obstakels waar hulpverleners tegenaan lopen.

Nederlandse inzet

Het kabinet maakt zich ernstige zorgen over berichten over mensenrechtenschendingen in Rakhine (Myanmar). Volgens onder andere de VN Hoge Commissaris voor de mensenrechten (Zeid al-Husseini) en Speciaal Rapporteur Lee is er bij de Rohingya crisis sprake van etnische zuivering. Op basis van de op dit moment beschikbare informatie lijkt de situatie inderdaad neer te komen op etnische zuivering. Het is daarom van groot belang dat onafhankelijk feitenonderzoek kan worden verricht en dat de leden van de onafhankelijke VN Fact Finding Missie toegang krijgen tot Rakhine State. Nederland zet zich daarom ook sterk in voor het ter verantwoording roepen van diegenen die verantwoordelijk zijn voor de

mensenrechtenschendingen en blijft Myanmar oproepen om toegang te verlenen aan de Fact Finding Missie van de Mensenrechtenraad en aan de VN Speciaal Rapporteur, zodat onafhankelijk internationaal onderzoek plaats kan vinden. Er kan geen sprake zijn van straffeloosheid voor mensenrechtenschendingen in Myanmar. Op 12 maart heeft Nederland dit ook benadrukt in de VN Mensenrechtenraad middels een nationale verklaring en in een EU-verklaring. Voorts riep Nederland Myanmar op om veilige en vrijwillige terugkeer voor Rohingya vluchtelingen mogelijk te maken en internationale, onafhankelijke monitoring bij het terugkeerproces toe te laten. De komende dagen spant Nederland zich in EU-verband in voor een resolutie in de Mensenrechtenraad.

Afgelopen maand zijn mede door actieve Nederlandse inzet, samen met gelijkgezinde EU-landen, op 26/2 EU- Raadsconclusies aangenomen waarin de EU Myanmar oproept misdaden te bestraffen en straffeloosheid tegen te gaan, om het statuut van Rome te ratificeren of om de jurisdictie van het ICC te aanvaarden. Ook roepen de EU-lidstaten de Hoge Vertegenwoordiger op om op korte termijn met voorstellen te komen voor persoonsgerichte sancties tegen hoge militairen die betrokken zijn bij ernstige mensenrechtenschendingen. De VN-Veiligheidsraad speelt een belangrijke rol in het handhaven van de internationale druk op Myanmar. Als voorzitter van de VNVR voor de maand maart zet Nederland zich in voor een bezoek van de Veiligheidsraad aan Myanmar (en Bangladesh) om de situatie met eigen ogen te kunnen zien. Samen met gelijkgezinde leden en penvoerder VK, dringt Nederland er bij Myanmar op aan om een dergelijk bezoek toe te laten. Mede op verzoek van Nederland is de situatie ook besproken in de VN-Veiligheidsraad tijdens een openbare briefing op 13 februari jl. waar Nederland onder andere het belang van accountability benadrukte, ook voor gender-gerelateerd geweld, en Myanmar opriep het Statuut van Rome te ratificeren of de jurisdictie van het ICC te aanvaarden. De mensenrechtenschendingen en noodzaak tot monitoring van de situatie in Rakhine zijn ook aan de orde gesteld in recente bilaterale contacten met Japan, China, Bangladesh en de Verenigde Staten. Nederland zal zich actief blijven inzetten om Myanmar en de situatie van de Rohingya op de agenda van de Veiligheidsraad te houden. In alle andere relevante fora, zoals de Mensenrechtenraad in Genève en Algemene Vergadering, evenals binnen de EU en bilateraal, blijft Nederland zich ook actief inspannen om de humanitaire situatie van de Rohingya in Bangladesh en in Rakhine State te verbeteren, straffeloosheid tegen te gaan, waaronder m.b.t. gender-gerelateerd geweld, en gerechtigheid te bevorderen.